

12. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії розповсюдженню дитячої порнографії» від 20 січ. 2010 р. / Офіційний вісник України. – 2010. – № 8. – ст. 32.

Н. А. Семчук

Классификация преступлений против нравственности несовершеннолетних.

В статье автор исследует преступления против нравственности несовершеннолетних. На основании проведенного анализа законодательного и теоретического материала представлено авторское название этой группы преступлений, которые посягают на нравственность несовершеннолетних – «преступления против нравственности несовершеннолетних» и предложено дополнения к классическому перечню преступлений, составляющих эту группу.

N. A. Semchuk

The classification of crimes against morality of minors.

In the article the author analyzes crimes against morality of minors. On the basis of the conducted analysis of the legislative and theoretical material it is produced the author's denomination of this group of crimes, which encroach on morality of minors – «crimes against morality of minors» and it is proposed additions to the general list of crimes, which are formed this group.

УДК 159.9:343.914 (045)

О. М. Неживець,
кандидат юридичних наук,
доцент

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖІНОК, ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

У статті розглянуто психологічні та біологічні особливості жінок, які відбувають покарання в місцях позбавлення волі, а також вплив фактора позбавлення волі на психічний стан жінок.

Ключові слова: особливості засуджених жінок, психічні аномалії, виправлення та ресоціалізація жінок.

Вивчення особливості кожного засудженого має важливе значення для досягнення цілей конкретного покарання і реалізації завдань кримінально – виконавчої системи.

Призначення виду і розміру покарання, визначення виправної установи, режиму відбування покарання, залучення засуджених жінок до суспільно-корисної праці, соціально – виховна робота, загально – освітнє та професійно – технічне навчання, застосування заходів заохочення та стягнення, умовно – дострокового звільнення, здійснення різних форм постпенітенціарної діяльності по закріпленню результатів виправного впливу потребує глибокого вивчення особистості кожної засудженої жінки.

При вивченні особистості засудженої жінки необхідно аналізувати і узагальнювати психологічні та специфічні властивості та ознаки жінок зі стійкою злочинною установкою, де установи виконання покарань можуть внести значний вклад по попередженню злочинності серед жінок. Дослідження засуджених жінок та їх психологічних особливостей повинно бути в центрі уваги не тільки вчених, а й працівників кримінально – виконавчої системи та правоохоронних органів і повинно бути взаємозалежним і взаємообумовленим. Комплексним вивченням особисто жінки, як злочинця, займалися такі вчені, як Антонян Ю. М.,

Джужа О. М., Черней М. Н., Міхлін А. С., Рибалка М. С. та інші вчені.

Так, за даними дослідження Антоняна Ю. М., 25 – 30 % жінок, засуджених до позбавлення волі, мають психічні аномалії – психопатія, олігофренія, алкоголізм, органічні пошкодження центральної нервової системи, наслідки черепно – мозкових травм. Із ста засуджених неповнолітніх дівчат у кожних двох був сифіліс, а ще в трьох – гонорея [1, с. 79].

Джужа О. М., Моїсєєв Є. М., Василевич В. В. вказують, що кожна четверта жінка, яка відбуває покарання в установах виконання покарань, винна в насильницькому злочині – дітовбивстві, що особливо розповсюджено в сільській місцевості. Майже 25 % засуджених до позбавлення волі жінок мали різні психічні аномалії. Найчастіше це була гостра форма алкоголізму, психопатії, олігофренії [2, с. 104–105].

Гернет М. П. вважає, що серед жінок розповсюджена проституція, і є тісний зв'язок між проституцією і злочинністю [2 с. 119].

На думку Рибалки М. С. у виправних установах засуджені кваліфікуються в залежності від інтересів, національної приналежності, релігійним поглядам, по наявності або відсутності спеціальності, ціннісним орієнтаціям, що необхідно врахувати при вивченні особистості злочинців. [4, с. 67].

Міхлін А. С. відмічає, що більше 70 % жінок до скоєння злочину ніде не працювали, тобто з трьох засуджених жінок дві не займалися суспільно – корисною працею [5, с. 272].

На наш погляд, при вивченні психологічної особливості жінок, засуджених до позбавлення волі, необхідно виділити класифікацію та типологію особистості засудженої, як одного із засобів індивідуалізації виконання покарань. При розгляді особистості жінки, як злочинця, необхідно звертати увагу на її психологічні особливості, особливо при скоєнні нею насильницьких та корисливих злочинів.

За даними проведеного нами дослідження, для цієї категорії засуджених жінок характерні такі властивості, як агресивність, емоційність, афективна напруженість, соціально – психологічна дезактивація, які часто приводять до їх імпульсив-

ного поведіння, нестриманості, необдуманим вчинкам, на що вказував Антонян Ю. М., який вважає, що жінки більш імпульсивні й більш емоціонально реагують на виниклі ситуації, серед них набагато більше, ніж серед чоловіків виникає намір здійснення злочину раптово [1, с. 86].

Для жінок, відбуваючих покарання в місцях позбавлення волі за тяжкі злочини, більшою мірою, ніж у чоловіків характерне каяття за скоєний злочин, почуття провини, невпевненості у своєму майбутньому. Особливої уваги заслуговують жінки, які скоїли вбивство новонародженої дитини, яке кваліфікується відповідно до Кримінального Кодексу України, як навмисне вбивство. В основному вбивство немовлят скоюють жінки, які народили дітей від позашлюбних зв'язків і вони прагнуть позбутися від них в силу помилкового почуття сорому, оскільки позашлюбна дитина компрометує жінку і принижує її в очах навколишніх. Дуже часто дітовбивство здійснюється жінками із-за страху перед материнськими труднощами, пов'язаними з неможливістю виростити та виховати дитину поодиночці, без батька. Для жінок, що скоїли тяжкі злочини, характерне байдуже відношення до вчиненого злочину і більшість жінок вважають, що життя вбитої людини менш цінне, ніж своє. Типовими психологічними особливостями цієї категорії злочин є завищене самолюбство, агресивність, підозрілість, особиста самооцінка. Знижена самооцінка проявляється у жінок алкоголік, повій, наркоманів, безробітних, які тривалий час не працюють і пиячать. Однією із рис характеру жінок є їх залежність від чоловіка, яка використовується ними в їх злочинних цілях. Обстеження серед неповнолітніх дівчат-злочинниць показало, що більше 40 % опитаних дівчат зізналися, що злочин був зроблений ними на вимогу або прохання чоловіка, або разом з ним.

Особливої уваги заслуговують жінки, які в дитинстві жили в бідності, і дорослими вони скоюють злочини, найчастіше не знають їх причину, психологічно у них виникає мнима боротьба за справедливість, бажання покарати нерівність, зло. Ця категорія жінок скоює злочини пов'язані із задоволенням необхідних матеріальних потреб і вони здійснюють крадіжки для матеріального забезпечення дітей, сім'ї, родичів. Особливо насторожує тенденція росту крадіжок в сільській місцевості, особливо багатодітними матерями. Ці злочини не є соціально – небезпечними для суспільства і їх причини залежать від безробіття, бідності, неможливості знайти роботу.

Однією із категорій жінок, засуджених до позбавлення волі, є злісні злочинці, які скоїли декілька повторних злочинів і не хочуть ставати на шлях виправлення та ресоціалізації. Так, серед засуджених жінок, які відбувають покарання в установах виконання покарань 18 % мали в минулому судимості. До більшої частини із них були застосовані альтернативні види покарань – виправні роботи, штраф, позбавлення права займатися певною діяльністю та інші. Майже кожна третя із засудже-

них жінок в анонімних бесідах зізналася в скоєнні нею одного-двох злочинів, які залишилися безкарними. До цієї категорії відносяться жінки, які скоїли перші злочини в підлітковому віці в період навчання в школі, ПТУ. Спочатку вони скоювали незначні злочини, а потім стали скоювати насильницькі злочини. Ця категорія злісних злочинниць, які мають на своєму рахунку кілька злочинів, являють собою найнебезпечнішу і складну категорію жінок і повинні відбувати покарання в установах виконання покарань з максимальним рівнем безпеки.

Як відомо, у жінок, більше ніж у чоловіків спостерігаються патологічні відхилення в психіці, оскільки фактор позбавлення волі впливає на психічний стан засудженого. Так, по даним нашого дослідження, більше 60 % жінок, особливо при тривалих термінах ув'язнення, страждають психічними аномаліями. В пенітенціарних установах жіночого типу поряд з усіма засудженими утримуються жінки, що страждають епілепсією, олігофренією, психопатією, наркомані та алкоголіки, які потребують психотерапевтичного лікування, і вони повинні відбувати покарання окремо від здорових жінок.

Слід зазначити, що за останні роки спостерігається ріст числа жінок, яким призначено примусове лікування від алкоголізму і наркоманії, і це в основному молодь від 16 до 29 років. Як правило, це жінки, які виховувалися в несприятливому середовищі, де батьки були алкоголіки або наркомани. Більшість цих жінок не перебували в шлюбі і не мали дітей. До вживання наркотиків їх привчали батьки або чоловіки – співмешканці. До початку вживання наркотиків жінки не знаходились в кримінальному середовищі, а після звикання до наркотиків у них спостерігається прихильність до кримінальних елементів, які займаються придбанням та збутом наркотиків.

Закінчуючи аналіз психологічних особливостей жінок, засуджених до позбавлення волі, необхідно підвести деякі підсумки:

– по – перше, злочинне поведіння жінок обумовлене суспільними проблемами, які існують в системі суспільних відносин в умовах ринкових перетворень, а також психологічними та біологічними особливостями жінок;

– по – друге, ступінь суспільної небезпеки жіночої злочинності нижче, ніж у чоловіків, але вона має тенденцію до росту особливо в останні роки, що пов'язано із зниженням життєвого рівня населення, інфляцією та безробіттям. За останні роки серед жінок спостерігається збільшення злочинів проти власності, крадіжки, шахрайство, вимагання, розбій та грабїж, незаконний обіг наркотиків, обман покупців.

– по – третє, в процесі вивчення психологічних особливостей засуджених жінок, необхідно розробити типологічні особливості жінки і мотивацію її злочинного поведіння, для чого необхідно юристам, психологам, медикам зробити типологію злочинної поведінки жінок. Кожна жінка, яка скоїла

насилницький злочин, крадіжку, дітовбивство, розтрату, займалась торгівлею наркотиками, має свої психологічні особливості та риси характеру, які необхідно вивчати та попереджувати злочинну

поведінку жінок, особливо неповнолітніх дівчат. Особлива роль в установах виконання покарань в проведенні психологічної та індивідуальної роботи з засудженими жінками повинна належати пси-

хологу та начальнику загону виховної та соціально – психологічної роботи з засудженими жінками.

Література

1. Антопян Ю. М. Преступность среди женщин. – М.: Российское право, 1992.
2. Гернет М. Н. Моральна статистика. – М.: 1992.
3. Джужа О. М., Моїсєєв Є. М., Василевич В. В. Кримінологія. Навчальний посібник. За загальною редакцією д. ю. н. професора Джужа О. М. – К.: Атіка, 2002.
4. Рибалка М. С. Ресоциализация осужденных к лишению свободы. Проблемы теории и практики. Дис.

на соиск. уч. ст. канд. юрид. наук, Саратов, 2001.

5. Михлин А. С. Характеристика осужденных к лишению свободы. – М.: Юриспруденция, 2001.

Е. Н. Неживец

Психологические особенности женщин, осужденных лишением свободы.

В статье рассматриваются психологические и биологические особенности женщин, которые отбывают наказание в местах лишения свободы, а также влияние фактора лишения свободы на психическое состояние женщины.

E. N. Negivets

Women which depart punishment in the places of imprisonment psychological.

In the article the features of women which depart punishment in the places of imprisonment psychological and biological are examined, and also influence of factor of imprisonment on the mental condition of women.

УДК 343.34

О. В. Кришевич,
кандидат юридических наук,
доцент

ШАХРАЙСТВО: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВ- СТВА

У статті проаналізовано кримінально-правову характеристику шахрайства за національним і міжнародним законодавством.

Ключові слова: шахрайство, види шахрайства, міжнародне кримінальне законодавство.

Зростання злочинності, зокрема у сфері економіки та господарської діяльності, стало істотним дестабілізуючим фактором, який завдає суспільству величезні збитки і морально-психологічну шкоду, тому в сучасних умовах право власності має бути надійно захищено від протиправних, і особливо злочинних, посягань, одним із видів яких є шахрайство. Сучасна ситуація в Україні характеризується підвищенням ділової активності населення і, відповідно, збільшенням кількості угод, які регулюються цивільним правом, але певна частина таких угод укладається під впливом обману чи зловживання довірою, тобто містить склад злочину шахрайства. Усім відома сумна участь вкладників таких вітчизняних фінансових компаній, як «Оберіг», «Меркурій», «Еліта-Центр», які показали наочний приклад ошукування вкладників і «завдячуючи» яким слово шахрайство асоціюється з назвами саме цих компаній.

Питанню розгляду шахрайства була приділена увага у наукових дослідженнях Г. М. Борзенкова, В. А. Владимірова, Є. В. Ворошиліна, Л. Д. Гаухмана, А. І. Гурова, Д. В. Качуріна, М. П. Клеймьонова, П. М. Коваленка, М. Й. Коржанського, Г. А. Кри-

гера, А. Н. Круглевського, В. М. Кудрявцева, В. В. Кузнецова, В. Д. Ларичева, В. М. Лимонова, О. В. Лисодєда, В. М. Литовченка, Ю. І. Ляпунова, А. В. Микитчика, В. Р. Мойсика, Ю. В. Опалінського, М. І. Панова, А. А. Пінаєва, А. А. Піонтковського, С. Ю. Романова, О. В. Смаглюка, В. Я. Тація, С. С. Чернявського та інших правників – як наших сучасників, так і їх попередників, які розробляли теоретичні проблеми кримінального права в ракурсах теми даного дослідження.

Взагалі шахрайство – (польск. – крутіїство, нім. – спекулювати, гендлювати, з давньоєвр. – займатися ремеслом мандрівного торговця) – злочин проти власності, який полягає у заволодінні чужим майном або придбанні права на майно шляхом обману чи зловживання довірою. Особливістю предмета шахрайства є те, що ним може бути як чуже майно, так і право на таке майно. Право на майно може бути закріплене у різних документах, наприклад цінних паперах, довіреностях на право розпорядження майном тощо. За законодавством України (190 КК України) шахрайство полягає у заволодінні майном або придбанні права на майно шляхом обману чи зловживання довірою. Крім ст. 190, якою встановлено відповідальність за шахрайство, як злочин проти власності, низкою статей шахрайство визначено як спеціальний склад злочину чи спосіб вчинення ін. злочинів: у сфері господарської діяльності (ст. 222); проти громадської безпеки (ст. 262); у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 308, 312, 313); проти авторитету органів державної влади, місцевого самоврядування та об'єднань громадян (ст. 357); у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем і комп'ютерних мереж (ст. 362); у військовій сфері (ст. 410). В результаті шахрайських дій потерпілий – власник, володілець, особа, у віданні або під охороною якої знаходиться майно, добровільно передає майно або право на майно винній особі. Безпосередня участь потерпілого у передачі майнових благ і добровільність його дій є обов'язковими ознаками шахрайства, які відрізняють його від викрадення майна та інших злочинів проти власності.